

Migrācijas un attīstības sadarbības saskares punkti

(eng Migration and development
cooperation nexus)

www.lapas.lv

@LAPAS_LV

LĪGA RUDZĪTE,
Latvijas Platforma
attīstības sadarbībai

Migrācija un attīstība ir cieši saistītas. Migrācija var nozīmīgi veicināt migrantu un viņu ģimeņu un kopienu locekļu dzīves kvalitātes uzlabošanu. Tā var būt arī līdzeklis attīstības veicināšanai gan izcelsmes, gan tranzīta un uzņēmējvalstīs. Migrācijas un attīstības sadarbības attiecības ir vērstas arī pretējā virzienā. Tā kā migrēšanai ir resursu ietilpīgs process, attīstības sadarbība var nodrošināt pieeju nepieciešamajiem līdzekļiem, veicinot migrāciju.

Migrācijas pozitīvās ietekmes potenciāls uz valstu un kopienu attīstību tika atzīts jau 1994. gadā, kad Starptautiskā konference par iedzīvotājiem un attīstību iekļāva migrācijas jautājumus starptautiskajā dienaskārtībā. Migrācijas un attīstības sadarbības potenciāls ir minēts arī ANO Ilgtspējīgas attīstības programmā 2030. gadam, taču tā īstenošanai arvien vēl trūkst atbilstoša regulējuma.

Šis viedokļa raksts apraksta migrācijas un attīstības sadarbības kopīgus saskares punktus, kā arī piedāvā ieteikumus attīstības sadarbības mērķiem atbilstoši migrācijas politikai.

Migrācija kā attīstības sadarbības instruments

Migrācija apzīmē iedzīvotāju pārvietošanos vienas valsts teritorijā (iekšējā migrācija) vai no vienas valsts uz citu valsti (ārējā migrācija) gan piespiedu kārtā, gan brīvprātīgi ekonomisku, militāru, politisku, reliģisku, klimata pārmaiņu vai citu iemeslu dēļ¹. Attīstības sadarbība ir palīdzības sniegšana valstīm, veicinot to ilgtermiņa sociālo un ekonomisko attīstību, samazinot nabadzību un nodrošinot mieru un drošību pasaulē².

Migrācijas ir jau ilgstoši bijusi saistīta ar attīstības sadarbību. Par pirmo masu migrācijas vilni vēsturē tiek uzskatīts laika periods starp 1840. un 1940. gadiem, kad starp kontinentiem migrēja vairāk nekā 100 miljoni cilvēku, ar mērķi uzlabot savus sociālos un ekonomiskos dzīves apstākļus, pārceļoties uz vietām ar augstāku sociālo mobilitāti. Pieaugot kopējam iedzīvotāju daudzumam pasaulē, arī migrantu skaits ir pieaudzis līdz 258 miljoniem (UN 2017), taču procentuāli šis skaitlis sastāda vien nedaudz virs 3% pasaules iedzīvotāju. Vienlaikus, pat nelielais migrantu skaits sniedz nozīmīgu ieguldījumu uzņēmējvalstu, izcelsmes un tranzītvalstu attīstībā, kā arī veicina resursu pieejamību indivīdu personīgajai un profesionālajai izaugsmei.

Uzņēmējvalstīs imigranti veicina darbaspēka produktivitāti, inovācijas un ekonomikas izaugsmi, kā arī palīdz finansēt sociālās labklājības sistēmas (Alonso 2011, IOM 2017). Migrācijas fiskālā ietekme ir pozitīva – imigrantu nodokļos nomaksātie līdzekļi pārsniedz izdevumus no valsts līdzekļiem viņu uzturēšanai un integrēšanai (Liebig & Mo 2013). Līdzīga dinamika ir minēta arī Caritas ziņojumā par migrantu situāciju Austrijā (Caritas 2019). Tajā norādīts, ka bez finanšu ieguldījumiem migranti arī sniedz brīvprātīgu un profesionālu pienesumu kopienu sociālajās un kultūras dzīvēs.

Migrācija veicina gan ekonomisku (naudas pārvedumi, ārvalstu tiešās investīcijas, sociālās investīcijas), gan arī cita veida ieguldījumu nonākšanu izcelsmes valstīs. Līdz ar komunikācijas tehnoloģiju attīstību, finanšu resursu pārvedumi pēdējo gadu laikā ir kļuvuši vienkāršāki, ātrāki un lētāki. To loma attīstības veicināšanā ir nozīmīgi pieaugusi. Šobrīd migrantu naudas pārvedumi uz izcelsmes valstīm trīs reizes pārsniedz oficiālās attīstības palīdzības apjomus (IOM 2017, Caritas 2019). Finanšu resursu pārvedumi ir arī stabilāki finanšu instrumenti nekā ārvalstu tiešās investīcijas. Turklāt naudas pārvedumi ir tendēti pieaugt ekonomisko grūtību laikā, pretēji citiem finansēšanas līdzekļiem (Alonso 2011). Migrantu finansiālais atbalsts sniedz izcelsmes kopienām pieeju labākiem izglītības un interešu aizstāvības resursiem, ienākumu gūšanas aktivitātēm un uzņēmējdarbības uzsākšanas atbalstam (Caritas 2019). Šī dinamika ir atspoguļota diskusijā par attīstības sadarbības finanšu līdzekļiem, kas, kopš 2002. gada Monterejas konferences iekļauj publisko un privāto starptautisko un vietējo finansējumu. Tādejādi, naudas pārskaitījumi tiek uzskatīti par vienu no attīstības finansēšanas veidiem.

¹ <http://termini.lza.lv/term.php?term=migr%C4%81cija&list=migr%C4%81cija&lang=LV>

² <https://www.mfa.gov.lv/arpolitika/attistibas-sadarbiba/kas-ir-attistibas-sadarbiba>

Bez naudas pārvedumiem migrantu un nosūtītājvalstu starpā veidojas arī cita veida apmaiņa ar resursiem – pa dažādiem tīklojumiem plūst zināšanas un informācija, kas ir būtiski attīstību veicinoši nefinanšu līdzekļi.

Arī migrantu veidotas diasporas organizācijas veicina attīstības procesus. To locekļu starpā veidojas etniskās piederības uzturēšanas un savstarpējā atbalsta tīkli (Alonso 2011). Diasporas organizācijas nereti kļūst par partneriem un atbalsta organizācijām attīstības sadarbības projektos.

Tādejādi, globālā mērogā migrācija var palīdzēt samazināt nevienlīdzību starp valstīm, samazinot arī darba samaksas atšķirības starp izcelsmes un uzņēmējvalstīm. Individuālā līmenī migrācija var palīdzēt indivīdiem uzlabot savas kompetences un dzīves apstākļus, t.sk., nodarbinātības iespējas, veselības stāvokli un izglītības līmeni.

Vienlaikus migrācija var būt saistīta arī ar zaudējumiem. Uzņēmējvalstīs migrācija var prasīt papildu līdzekļus etniskās un kultūras daudzveidības radīto izaicinājumu risināšanai. Nosūtītājvalstīs migrācija var izraisīt sociālo struktūru un atbalsta saišu sairumu, sociālā kapitāla samazināšanos, sabiedrības dinamiskākās daļas zaudējumu, aprūpes sloga palielināšanos, produktivitātes kritumu un pat depopulāciju. Indivīdiem vēl papildus tā var nozīmēt nesamērīgu emocionālo resursu tērēšanu, īpaši, ja tiem jāpiedzīvo diskriminācija un negatīva attieksme uzņēmējvalstī. Piespiedu un neregulāra migrācija var apdraudēt migrantu veselību un dzīvību. Visi šie faktori negatīvi ietekmē arī attīstības sadarbības mērķu sasniegšanu. Ar labākām un visaptverošākām migrācijas politikas iniciatīvām ir iespējams pastiprināt migrācijas pozitīvo ietekmi uz valstu un sabiedrību attīstību, vienlaikus mazinot migrācijas procesa izmaksas.

Attīstības sadarbība kā migrācijas instruments

Migrācija ir resursu ietilpīgs process. Līdz ar to, iespējas, ko sniedz migrācija, ir pieejamas tikai tiem, kam pietiek līdzekļu ceļa biļetei un dzīves uzsākšanai jaunā vietā. Globālās infrastruktūras attīstība pēdējos gados ir veicinājusi migrācijas pieaugumu, taču lielai pasaules iedzīvotāju daļai vēl joprojām trūkst finanšu, sociālā un cilvēka kapitāla, lai migrētu. Šie faktori pastiprina nabadzīgāko sabiedrības grupu nespēju piekļūt migrācijas sniegtajām iespējām, kā arī vienlaikus veicina 'smadzeņu aizplūšanas' riskus zemāka ienākumu līmeņa valstīs. Attīstības sadarbības iniciatīvas, kas vērstas uz nabadzības mazināšanu, var kalpot par rīku indivīdu resursu veicināšanai un gatavībai migrēt.

Izmantotie avoti:

Alonso, J. A. (2011). International migration and development: A review in light of the crisis. CDP Background paper no. 11 (E). New York: United Nations. Pieejams https://www.un.org/en/development/desa/policy/cdp/cdp_background_papers/bp2011_11e.pdf (pēdējo reizi skatīts 15.10.2019.)

Caritas (2019). Common home series. Caritas Europe. Pieejams <https://www.caritas.eu/common-home-series/> (pēdējo reizi skatīts 18.10.2019.)

CONCORD (2015) Migration and development. Coherence for migration and security. And what about development? Brussels: CONCORD. Pieejams <https://library.concordeurope.org/record/1635/files/DEEEP-REPORT-2016-009.pdf> (pēdējo reizi skatīts 15.10.2019.)

IOM (2017). World migration report 2018. Geneva: International Organization of Migration. Pieejams https://publications.iom.int/system/files/pdf/wmr_2018_en.pdf (pēdējo reizi skatīts 16.10.2019.)

Liebig, T. & Mo, J. (2013). The Fiscal Impact of Immigration in OECD Countries. International Migration Outlook 2013. Paris: OECD Publishing. Pieejams http://dx.doi.org/10.1787/migr_outlook-2013-6-en (pēdējo reizi skatīts 16.10.2019.)

UN (2017). International Migration Report. New York: United Nations. Pieejams tiešsaistē: https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/publications/migrationreport/docs/MigrationReport2017_Highlights.pdf (pēdējo reizi skatīts 15.10.2019.)

Ieteikumi

Ņemot vērā ieguvumus no migrācijas procesa, ir būtiski, lai migrācijas politika veicinātu attīstības sadarbības potenciālu migrācijas procesos. Tas nozīmē, ka migrācijas politikas ietvaros ir nepieciešams samazināt migrācijas salīdzinošo dārdzību, kā arī veicināt legālas un nabadzīgākajām sabiedrības grupām pieejamas brīvprātīgas migrācijas iespējas. Tāpat ir būtiski stiprināt sadarbību starp migrantu izcelsmes, tranzīta un uzņēmējvalstīm, lai novērstu negatīvās migrācijas sekas uz valstu un kopienu attīstību. Kopīgi starptautiski regulējumi ļautu migrantiem veidot un uzturēt saikni starp izcelsmes un uzņēmējkopienām. Cirkulārās migrācijas veicināšana palīdzētu mazināt nevienlīdzību gan starp valstīm, gan valstu iekšienē.